

**Hoge
Gezondheidsraad**

**ONTWERP VAN KONINKLIJK BESLUIT
TOT VASTSTELLING VAN HET FEDERAAL
REDUCTIEPLAN BIOCIDEN**

**AUGUSTUS 2022
HGR NR. 9712**

.be

COPYRIGHT

Federale Overheidsdienst Volksgezondheid, Veiligheid van de Voedselketen en Leefmilieu

Hoge Gezondheidsraad

Galileelaan 5 bus 2
B-1210 Brussel

Tel: 02/524 97 97

E-mail: info.hgr-css@health.fgov.be

Auteursrechten voorbehouden.

U kunt als volgt verwijzen naar deze publicatie:

Hoge Gezondheidsraad. Ontwerp van Koninklijk Besluit tot vaststelling van het federaal reductieplan biociden. Brussel: HGR; 2022. Advies nr. 9712.

De integrale versie van dit advies kan gedownload worden van de website: www.hgr-css.be

Deze publicatie mag niet worden verkocht.

ADVIES VAN DE HOGE GEZONDHEIDSRAAD nr. 9712

Ontwerp van Koninklijk Besluit tot vaststelling van het federaal reductieplan biociden

In this scientific advisory report, which offers guidance to public health policy-makers, the Superior Health Council of Belgium provides an evaluation of the proposed Royal Decree on the Federal Plan for the reduction of biocides

Versie gevalideerd op het College van
3 augustus 2022¹

I. INLEIDING EN VRAAGSTELLING

Op 3 mei 2022 heeft de Hoge Gezondheidsraad (HGR) een adviesaanvraag ontvangen inzake een ontwerp van Koninklijk Besluit (KB) tot vaststelling van het federaal reductieplan biociden.

Dit advies werd gevraagd conform artikel 19, §1, eerste lid van de Wet van 21 december 1998 betreffende de productnormen ter bevordering van duurzame productie- en consumptiepatronen en ter bescherming van het leefmilieu, de volksgezondheid en de werknemers. Het gevraagde advies is een actualisatie van advies HGR 9489 uit 2018 over verschillende ontwerp-KB's die vandaag zijn samengevoegd tot één ontwerp van KB.

Het voorgestelde ontwerp-KB legt het federaal reductieplan biociden vast en het kader voor de ontwikkeling en herziening ervan. Het feitelijke reductieplan werd in bijlage gevoegd en bevat 15 doelstellingen verspreid over 9 thema's. Dit reductieplan moet **de risico's verbonden aan het gebruik** van biociden verminderen, op basis van het voorzorgsbeginsel, om een hoog niveau van bescherming van de gezondheid van mens, dier en milieu te waarborgen, met aandacht voor de bescherming van kwetsbare groepen.

Tegelijkertijd brengt dit ontwerp-KB (hoofdstuk II) de nodige wijzigingen aan in het KB van 4 september 2012 betreffende het federaal reductieprogramma van pesticiden, met inbegrip van hun gebruik in het kader van duurzame ontwikkeling. Als gevolg daarvan zullen de reductieplannen voor gewasbeschermingsmiddelen enerzijds en voor biociden anderzijds worden gesplitst.

¹ De Raad behoudt zich het recht voor om in dit document op elk moment kleine typografische verbeteringen aan te brengen. Verbeteringen die de betekenis wijzigen, worden echter automatisch in een erratum opgenomen. In dergelijk geval wordt een nieuwe versie van het advies uitgebracht.

Het is aanbevolen de twee plannen te splitsen om de volgende redenen:

- (1) Terwijl er voor gewasbeschermingsmiddelen de EU-wetgeving voor duurzaam gebruik bestaat (Richtlijn 2009/128/EG), voorziet de EU-wetgeving voor biociden (Verordening 528/2012) niet in een verplichting om maatregelen inzake duurzame ontwikkeling te nemen. Richtlijn 2009/128/EG heeft geleid tot een aanzienlijke uitbreiding van het onderdeel gewasbeschermingsmiddelen van het reductieplan, waardoor het onderdeel biociden vrij marginaal is geworden. Met de vaststelling van een afzonderlijk plan wordt beoogd opnieuw de nadruk te leggen op het duurzaam gebruik van biociden.
- (2) De markten voor de twee productcategorieën (biociden en gewasbeschermingsmiddelen) zijn zeer verschillend. De biocidemarkt omvat 22 zeer uiteenlopende producttypes, gebruikt in vele sectoren, die vaak sterk verschillen van de sectoren die betrokken zijn bij gewasbeschermingsmiddelen (bijvoorbeeld de landbouw). Deze diversiteit van de biocidemarkt heeft een invloed op de wijze waarop wordt onderhandeld of overlegd met de sectoren. Een afzonderlijk reductieplan voor gewasbeschermingsmiddelen en voor biociden voorkomt dus onnodig overleg met sectoren die niet betrokken zijn, maar ook met de betrokken overheidsdiensten.

II. METHODOLOGIE

Na analyse van de vraag heeft de voorzitter van het domein Chemische Omgevingsfactoren en de werkgroep de nodige expertises bepaald. Op basis hiervan werd een *ad-hoc* werkgroep opgericht met deskundigen in de volgende disciplines: milieu en arbeidsgezondheid, toxicologie, farmacie, humane ecologie, fytofarmacie. De experts van de werkgroep hebben een algemene belangenverklaring en een *ad-hoc* verklaring ingevuld en de Commissie voor Deontologie heeft het potentieel risico op belangenconflicten beoordeeld.

Het advies berust hoofdzakelijk op het oordeel van de experts, maar ook in mindere mate op de wetgeving en wetenschappelijke literatuur (*peer-reviewed*).

Na goedkeuring van het advies door de werkgroep werd het advies tenslotte gevalideerd door het College.

Sleutelwoorden en MeSH descriptor terms²

Mesh terms*	Keywords	Sleutelwoorden	Mots clés	Schlüsselwörter
legislation	legislation	wetgeving	législation	Gesetzgebung
disinfectants	disinfectants	ontsmettingsmiddelen	désinfectants	Desinfektionsmittel
sustainable development	sustainable development	duurzame ontwikkeling	développement durable	nachhaltige Entwicklung
	biocides	biociden	biocides	Bioziden
	federal reduction plan	federaal reductieplan	plan fédéral de réduction	Föderaler Verringerungsplan
	plant protection products	gewasbeschermingsmiddelen	produits phytopharmaceutiques	Pflanzenschutzmittel

MeSH (*Medical Subject Headings*) is de thesaurus van de NLM (*National Library of Medicine*) met gecontroleerde trefwoorden die worden gebruikt voor het indexeren van artikelen voor PubMed <http://www.ncbi.nlm.nih.gov/mesh>.

Lijst van afkortingen

DPSIR	<i>Driver-Pressure-State-Impact-Response</i>
FRPG	Federaal Reductieplan voor Gewasbeschermingsmiddelen
HGR	Hoge Gezondheidsraad
KB	Koninklijk Besluit
NAPAN	Nationaal Actieplan / <i>Plan d'Action Nationale</i>
PT	Product type

² De Raad wenst te verduidelijken dat de MeSH-termen en sleutelwoorden worden gebruikt voor referentiedoeleinden en een snelle definitie van de scope van het advies.

III. ADVIES

Samenvatting

Het voorgestelde KB zorgt voor een opsplitsing van de federale reductieplannen voor gewasbeschermingsmiddelen enerzijds en biociden anderzijds. Hierdoor kan meer dan voorheen aandacht worden besteed aan een vermindering van de blootstelling van de Belgische bevolking aan biociden en de reductie van risico's verbonden aan het gebruik van biociden. Voor het federaal reductieplan biociden wordt een duidelijk kader gecreëerd. Daarom is de Hoge Gezondheidsraad in principe positief over het doel van dit KB.

De uitwerking van het reductieplan zoals in de bijlage van het ontwerp-KB wordt gepresenteerd, is echter enigszins teleurstellend. Er werd maar weinig rekening gehouden met opmerkingen van de HGR uit het verleden. De verschillende thema's en doelstellingen missen een holistische structuur en kwantificering, waardoor de evaluatie van het plan wordt bemoeilijkt. Het gebrek aan kwantificering maakt dat de verschillende acties mogelijks maar een beperkt effect hebben op de beoogde (risico)reductie rond het gebruik van biociden. Voor een betere kadering schuift de HGR het *Driver-Pressure-State-Impact-Response* (DPSIR) model naar voor. Verder wordt te weinig rekening gehouden met de grote diversiteit aan producttypes en zijn er te weinig acties op maat van kwetsbare groepen. Om een beter zicht te krijgen op de (chronische) risico's voor de volksgezondheid, zouden idealiter meer studies met gerichte humane biomonitoring door de verschillende Belgische overheden moeten worden aangemoedigd en gefaciliteerd. De risico's die biociden vormen verdienen vanzelfsprekend meer aandacht en preventie, gezien de veelvuldige blootstelling van de gehele bevolking aan deze producten tijdens het dagelijks leven. De HGR spoort de betrokken diensten daarom constructief aan om te reflecteren over wat ze precies op lange en korte termijn willen bereiken rond (risico)reductie met een reductieplan, welke tools ze willen inzetten en hoe ze verder naar het brede publiek willen communiceren. Tot op heden is de problematiek rond biociden bij de bevolking quasi onbekend.

Aanbevelingen en opmerkingen

1. Algemene opmerkingen: Hoofdstuk I

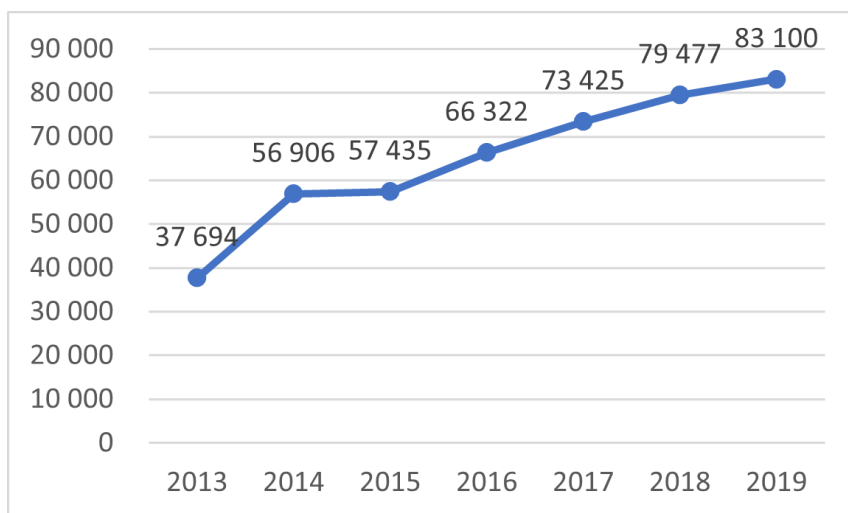
- 1.1. Het ontwerp-KB creëert het kader voor de uitwerking van een federaal reductieplan voor biociden. De Raad juicht het idee van een reductieplan vanzelfsprekend toe. In België worden immers veel biociden gebruikt en deze kunnen risico's voor de gezondheid van mens, dier en milieu vormen (zie bv. HGR, 2015; AGC, 2021a). Bovendien kan overmatig gebruik van bepaalde groepen van biociden bij doelorganismen leiden tot het ontstaan van (kruis-)resistentie waardoor zij hun werking verliezen (Maillard, 2018; Collet et al., 2021). Een reductieplan kan een belangrijk instrument zijn om gezondheidsrisico's binnen aanvaardbare grenzen te beperken. De Raad is tevreden dat de voorstellen die in 2018 over drie verschillende KB's waren gefragmenteerd, vandaag in één meer overzichtelijk ontwerp-KB geïntegreerd zijn. Dit werd in opmerking 2.2 van ons vorig advies inderdaad gevraagd (HGR, 2018; bijlage 2).
- 1.2. In zijn advies van 2018 maakte de Raad echter belangrijke bedenkingen bij de opbouw en achtergrond van het voorgestelde reductieplan. Er werd aangegeven dat de voorgestelde acties van het initiatief van marginaal belang waren tegen de achtergrond van de te beogen gezondheidsdoelen. Daarom werd om een aanpassing van de ontwerp-KB's gevraagd met meer diepgang. Helaas stelt de Raad vandaag vast dat de inhoud van het nieuwe ontwerp-KB niet tegemoet komt aan het geleverde advies. Hoewel artikel 5 "risicobeperkingsdoelstellingen" vermeldt, is het niet duidelijk wat de

eigenlijke globale doelstelling van het voorgestelde plan is. Daarom is een verfijning van wat men precies wil bereiken qua reductie wenselijk. Een reductie van het gevaar (toxiciteit van werkzame stof) of van de menselijke blootstelling (gebruik in kg werkzame stof), of een combinatie van beide moet worden overwogen. Wanneer men van het terugdringen van de blootstelling van de Belgische bevolking aan biociden een prioriteit wil maken, dient men een daadwerkelijke reductie van het gebruik te beogen evenals een correcte aanwending om zo blootstelling te beperken. Hierbij moet men tevens rekening houden met de eigenschappen van de zeer diverse groepen producttypes van biociden. Om dit te realiseren moeten acties kwantificeerbaar zijn en houdt men best rekening met trendanalyses op (middel)lange termijn. Door het ontbreken van kwantitatieve doelen is het vandaag behoorlijk lastig om dit plan te monitoren of gericht bij te sturen. Daarnaast is de structuur van het voorgestelde reductieplan (met 15 doelstellingen verspreid over 9 thema's, zie bijlage 1) vrij willekeurig en weinig wetenschappelijk onderbouwd. Een meer doordachte structuur en betere kwantificering van iedere actie kan worden bekomen door expliciet te werken met het DPSIR model, zoals uitgewerkt voor het Federaal Reductieplan voor Gewasbeschermingsmiddelen (FRPG) in bijlage 2 van HGR 9698 (2022) (zie ook Smeets & Weterings, 1999; Hansen & Braun, 2015).

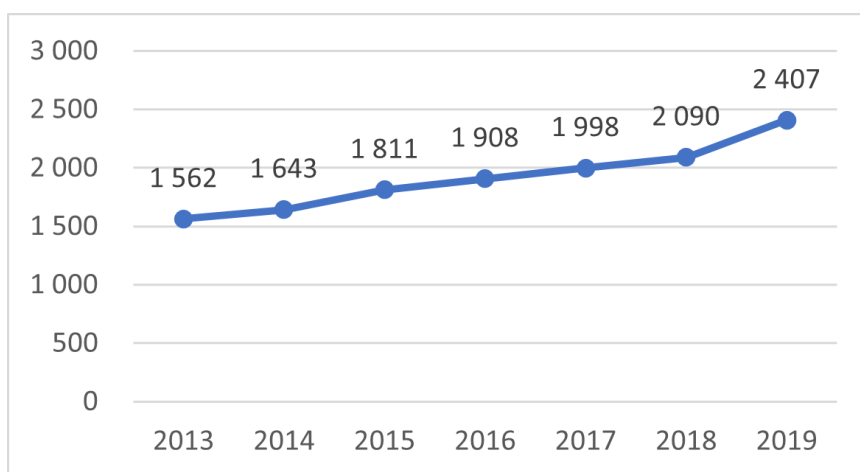
- 1.3. De problematiek rond humane blootstelling aan biociden verdient meer aandacht dan tot op heden het geval is. De voorbije jaren steeg de hoeveelheid verkochte producten op de Belgische markt sterk tot 83 100 ton in 2019 (Fig. 1), verspreid over 2407 producten (Fig. 2). De blootstelling aan biociden is zeer divers en vindt plaats tijdens alle aspecten van het dagelijks leven. Zij is hoger dan de blootstelling aan gewasbeschermingsmiddelen (zie ook HGR, 2015). Toch blijft het bewustzijn rond biociden bij de bevolking grotendeels uit. De Raad suggereert of de haalbaarheid onderzocht kan worden om een uniform symbool voor 'biociden' te ontwikkelen voor op de etiketten van deze producten, zodat zij als dusdanig worden herkend.

Een goede sensibilisering is onontbeerlijk. Dagdagelijks zijn er immers talloze voorbeelden van toepassingen die niet zonder gevaar zijn. Zo leidde veelvuldig gebruik van alcoholsprays ter ontsmetting van de handen tijdens de COVID-19 pandemie tot een toename van ernstige oogletsels (AGC, 2021b). Zeker bij kinderen liep het meermaals fout. De spraytoestellen stonden immers op hun ooghoogte. Een ander courant voorbeeld is de blootstelling van poetspersoneel aan chloorgas. Chloorgas ontstaat door het (accidenteel) mengen van producten met natriumhypochloriet (bv. bleekwater) en zuren (bv. ontstopper). Het geeft aanleiding tot irritatie van o.a. luchtwegen en ogen (zie bv. Gorguner et al., 2004). Daarnaast bleek recent ook dat het gebruik van zilvernitraat en titaniumdioxide in stoffen mondmaskers mogelijk niet zonder gevaar is (HGR, 2021).

Doordat het reductieplan weinig gedetailleerd is, kan geen grote reductie van gezondheidsrisico's gelinkt aan het gebruik van biociden verwacht worden. Algemeen houdt de huidige toestand een oproep in om voor deze problematiek het voorzorgsbeginsel toe te passen.

Figuur 1. Evolutie aantal verkochte biocide-producten (in ton) per jaar op de Belgische markt. (Bron: Biocide.be; FOD Volksgezondheid, Veiligheid van de Voedselketen en Leefmilieu, 2022)

Figuur 2. Evolutie van het aantal toegelaten biocide-producten op de Belgische markt. (Bron: Biocide.be; FOD Volksgezondheid, Veiligheid van de Voedselketen en Leefmilieu, 2022)

- 1.4. Bijlage V van Verordening (EU) Nr. 528/2012 beschrijft de biociden op basis van de doeleinden van gebruik. De biociden worden ingedeeld in 22 producttypes (PT), verdeeld over 4 hoofdgroepen (desinfecteermiddelen, conserveermiddelen, plaagbestrijdingsmiddelen en andere biociden). De Raad wenst op te merken dat het voorgestelde reductieplan weinig aandacht aan deze diversiteit besteedt. Een aantal zeer specifieke productsoorten vergen individuele aandacht rond hun risico's voor de gebruiker en de blootgestelde personen in hun omgeving en het milieu. We denken hierbij aan bv. PT2 (desinfecteermiddelen en algiciden), PT8 (houtconserveringsmiddelen) en PT21 (aangroeiwerende middelen). Het is niet evident om al deze verschillende productsoorten op eenzelfde wijze te benaderen en de Raad vraagt daarom dat men hierover zou reflecteren om dit in de toekomst bij te sturen. Bovendien zijn er ook verschillen tussen biociden voor professioneel en amateurgebruik. Het is nuttig dat per producttype een aanbeveling rond veilig gebruik voor het grote publiek beschikbaar wordt gemaakt, waarin ook specifieke gevaren en aandachtspunten voor bepaalde groepen werkzame stoffen worden meegegeven. Dit kan bv. op Biocide.be waar reeds een overzichtelijke opsomming van de productsoorten wordt gegeven.

- 1.5. In Artikel 1 van het ontwerp-KB wordt gesproken over “*bijzondere aandacht voor de bescherming van kwetsbare groepen*”. In Artikel 2: 2° wordt voor de definitie van kwetsbare groepen verwezen naar Verordening (EU) Nr. 528/2012 artikel 3, 1, ad), zijnde: “*mensen die specifieke aandacht behoeven als het gaat om de beoordeling van acute en chronische gevolgen van biociden voor de gezondheid. Hiertoe behoren zwangere vrouwen, vrouwen die borstvoeding geven, ongeboren kinderen, zuigelingen en kinderen, ouderen alsmede, wanneer zij gedurende langere tijd blootstaan aan hoge doses biociden, werknemers en bewoners*”.

De HGR kan zich goed vinden in deze definitie (zie ook HGR, 2019) en onderstreept het belang van de bijzondere aandacht voor deze groepen. Het is echter teleurstellend hoe weinig dit voornemen wordt vertaald in de uitwerking van acties binnen het reductieplan. Enkel doelstellingen 3.5 en 5.1 raken deze problematiek in zekere mate aan. Specifieke acties zouden best geïnitieerd worden voor de preventie van blootstelling van bv. zwangere vrouwen. Bovendien zijn meer studies nodig om de risico's van blootstelling van biociden in België beter te begrijpen: niet alleen toxicovigilantie, maar ook meer humane biomonitoring van o.a. deze kwetsbare groepen voor de identificatie van chronische effecten dringt zich op. Hiervoor kunnen concrete doelstellingen voor acties in samenwerking met verschillende Belgische onderzoeksinstituten worden gemaakt. Deze moeten gericht zijn op een aantal prioritaire situaties met schatting van het risico van het gebruik van deze biociden (op basis van kwantificering blootstelling x toxiciteit). Ook cocktail-effecten verdienen daarbij de nodige aandacht. De verschillende overheden zouden hier in het algemeen een prioriteit van kunnen maken.

- 1.6. In Artikel 1 van het ontwerp-KB wordt duidelijk gemaakt dat het reductieplan niet alleen een hoog niveau van bescherming van de gezondheid van mensen wil waarborgen, maar ook van dieren en van het milieu. Specifieke aandacht voor de mogelijke impact op het milieu en de biodiversiteit lijkt echter in het reductieplan te ontbreken. Hoewel de modellen die men gebruikt bij de toelatingsprocedure conservatief en voorzichtig zijn, is het toch nuttig een klare kijk te krijgen op de relatie milieu en biocidegebruik in België.

2. Algemene opmerkingen: Hoofdstuk II

De voorgestelde wijzigingen van het KB van 4 september 2012 zorgen dat dit KB uitsluitend nog handelt over gewasbeschermingsmiddelen, wat de loskoppeling van het reductieplan voor biociden faciliteert. Gezien de klemtoon van de voormalige reductieprogramma's voor pesticiden door o.a. Richtlijn 2009/128/EG sterk was komen te liggen op gewasbeschermingsmiddelen, is het een goede zaak dat de biociden een eigen reductieplan krijgen. Deze vergen wel een specifieke aanpak gezien de grote diversiteit aan producten, over 22 producttypes verdeeld. Slechts een zeer beperkt deel hiervan bevat werkzame stoffen die overlappen met de werkzame stoffen van gewasbeschermingsmiddelen. In het bijzonder geldt dit voor PT18: insecticiden, acariciden en producten voor de bestrijding van andere geleedpotigen, zie HGR (2015). Met een apart reductieplan voor biociden beschikken de verschillende overheden over een nuttig instrument om het gebruik van en de humane blootstelling aan deze stoffen te verminderen. De voorgestelde wijzigingen van het KB van 4 september 2012 zijn doordacht en goed uitgewerkt.

3. Specifieke opmerkingen

Enkele concrete aandachtspunten worden hier verder besproken.

3.1. Art. 4, § 1

De samenstelling van de werkgroep die opgericht zal worden voor de opvolging van het reductieplan is voor wat betreft de betrokken doelgroepen vrij beperkt omschreven. De HGR adviseert om vertegenwoordigers van de gezondheidssector of milieubelangengroepen bij deze werkgroep te betrekken.

3.2. Art. 5, 1°

Opmerking over reductiemaatregelen en doelstellingen: het valt op dat men onder dit onderdeel niet de “specifieke reductiemaatregelen” vermeldt die in het plan moeten worden bepaald. Ook over de kwantificeerbaarheid van de vermelde reductiedoelstellingen wordt niet gesproken. Dit zou volgens de HGR vermeld moeten worden.

3.3. Art. 5, 2°

Opmerking over de ontwikkeling en implementatie van indicatoren: men vermeldt enkel het toezicht op de evolutie van de op de markt aangeboden biociden. Het gebruik van gegevens uit milieu en humane biomonitoring wordt niet vermeld, noch kijkt men naar indicatoren gebaseerd op het DPSIR model. Het is belangrijk om een transparante strategie te ontwikkelen om de opvolging van biociden op basis van (1) gebruik (blootstelling) en (2) toxiciteit (gevaar) voor mens en milieu te prioriteren.

3.4. Art. 5, 3°

Opmerking over de monitoring van de toxiciteit van biociden: hier wordt uitsluitend gefocust op vergiftiging. Hoewel dit type van negatieve gezondheidseffecten zeker van belang is, zou men ook aandacht moeten hebben voor potentiële carcinogene, mutagene, hormoonverstorende en teratogene effecten en in het algemeen chronische gezondheidseffecten die op lange termijn (bv. na jaren) worden ontwikkeld (zie ook HGR, 2019).

3.5. Art. 5, 5° & 6°

Opmerking over de communicatie- en sensibilisatiekanalen: de Raad maakt zich de bedenking dat naast publicatie op de website van de FOD Volksgezondheid, Veiligheid van de Voedselketen en Leefmilieu er ook andere kanalen zouden moeten worden gezocht om de gevaren gelinkt aan het gebruik van biociden bekend te maken. Het is daarom goed dat men kijkt naar specifieke, productafhankelijke campagnes om het brede publiek of bepaalde sectoren te sensibiliseren. Daarbij verdienen de kwetsbare groepen extra focus. Voor het (permanent) bereiken van kwetsbare groepen denken we hierbij aan bv. consultaties van Kind en Gezin of de Gezinsbond, scholen, etc.

3.6. Art. 9

Artikel 9 valt onder Hoofdstuk II van het ontwerp-KB, dat het Koninklijk Besluit van 4 september 2012 aanpast opdat dit enkel nog handelt over gewasbeschermingsmiddelen en niet meer over biociden. Artikel 9 stipt aan dat in Artikel 7 van het Koninklijk Besluit van 4 september 2012 het tweede en het derde lid worden opgeheven. Artikel 7 van dit KB luidt vandaag als volgt:

“Art. 7. De Federale Overheidsdienst Volksgezondheid, Veiligheid van de Voedselketen en Leefmilieu in samenwerking met de Federale Overheidsdienst Werkgelegenheid, Arbeid en Sociaal Overleg voeren systemen in voor het verzamelen van informatie over incidenten met acute pesticidenvergiftiging en, indien beschikbaar, chronische vergiftigingen in groepen die regelmatig aan pesticiden kunnen worden blootgesteld, zoals personen die met pesticiden omgaan, werknemers in de landbouw en personen die in de nabijheid wonen van gebieden waar pesticiden worden toegepast.

De systemen voor het verzamelen van informatie houden rekening met de respectieve bevoegdheden van de bestaande officiële instanties. De opvolging van chronische vergiftigingen moet in voorkomend geval op internationale schaal overwogen worden om zodoende over de relevante monsterneming te kunnen beschikken.

Deze systemen zijn nauwkeurig beschreven in het federaal reductieprogramma en worden ten minste eenmaal opnieuw bekeken tijdens iedere herziening van het federaal reductieprogramma.”

De verantwoording voor het schrappen van het tweede en het derde lid ontbreekt. De Raad ziet de dringende noodzaak voor het opheffen van het verzamelen van informatie en het bestuderen van chronische vergiftigingen niet. Het is volgens de Raad juist op het gebied van toxicovigilantiestudies, humane biomonitoring en de opvolging van acute en chronische gezondheidseffecten dat het Nationaal Actieplan (NAPAN) nog meer kan doen (zie HGR, 2022). Dit op nationaal/regionaal niveau, maar ook door deze gegevens te vergelijken met internationaal beschikbare resultaten.

3.7. Ref 3.1. Beschikbaar maken op het internet van de beschikbare documentatie om het brede publiek en de professionelen te informeren.

Opmerking over de recent gelanceerde/vernieuwde website Biocide.be: deze website is een bijzonder geslaagd initiatief. Op een kernachtige en overzichtelijke manier worden de belangrijkste praktische en juridische vragen beantwoord of wordt verwezen naar de locaties waar meer gespecialiseerde informatie (bv. actuele lijst met toegelaten biociden) kan worden bekomen. De vraag is enkel nog of de website wel voldoende het juiste bereik heeft bij de doelgroepen. Hiervoor kan men met feedback van bezoekers aan de website werken.

3.8. Ref. 3.3 Organisatie van een jaarlijks Forum

Opmerking over het Forum: om hen te informeren over de vooruitgang van ‘de dossiers en de wetgeving’ zullen de actoren uit de biocidesector jaarlijks op een Forum worden verenigd. Dit is een goede stap, maar dit kan in het plan nog verder in functie van de reductiedoelstellingen (blootstelling en gevaar) worden geconcretiseerd.

3.9. Ref 3.5 Informeren van gezinnen met jonge kinderen en klussers over risico’s chemische producten

Opmerking over het delen van informatie: de titel van deze doelstelling komt wat lukraak gekozen over. Het opnemen van een podcast gericht op jongeren is een eigentijds initiatief (het succes zal afhangen van wie de podcast inspreekt, denk aan bekende figuren of influencers) maar over het algemeen beschouwd is de kans klein dat het geheel van vermelde maatregelen een noemenswaardige impact zal hebben op het biocidegebruik. De indicatoren getuigen ook niet van die ambitie (bv. het aantal keer dat een bestaand spel gespeeld is, of het aantal bestelde of gedownloade brochures). Er wordt niet echt aangegeven hoe gefocust zal worden op gezinnen met jonge kinderen. Deze focus dient echter groot te zijn, gezien kinderen in de eerste jaren van hun ontwikkeling het meest vatbaar zijn voor schadelijke effecten van bv. desinfectantia, bestrijdingsmiddelen of hormoonverstoorders (HGR, 2019).

Men kan, zoals reeds vermeld, uitkijken voor sensibilisatieacties bij bv. consultaties van Kind en Gezin / l'Office de la Naissance et de l'Enfance (ONE), via de Gezinsbond / la Ligue des Familles, scholen etc.

3.10. Ref 4.1 Kennis van de aard en omvang van de acute vergiftigingen door biociden

Opmerking over registratie van acute effecten bij het Antigifcentrum: niet alle vergiftigingen worden bij het centrum gemeld waardoor het gevaar op een onderschatting van het probleem reëel is. Hiervoor kan men best informatie verzamelen langs meerdere kanalen (gerichte bevestigingen, registratie op vormingen, feedback op de website, jaarlijkse geanonimiseerde inventarisatie bij spoedafdelingen voor accidenten die niet door het antigifcentrum geregistreerd zijn, etc.).

Minstens even belangrijk is echter ook de aandacht voor chronische gezondheidseffecten bij de Belgische bevolking. Zeker voor biociden is de kennis hiervoor momenteel te beperkt. Cocktaileffecten kunnen hier eveneens niet buiten beschouwing worden gelaten. Wetenschappelijke studies en gerichte humane biomonitoring bij kwetsbare groepen en professionele gebruikers worden best zoveel mogelijk aangemoedigd en ondersteund. Zij verdienen in feite een apart punt in het reductieplan met het oog op de volksgezondheid.

3.11. Ref 5.1 Inachtneming van de parameter 'gender' in het beleid en de communicatie over biociden

Opmerking over studie en onderzoek naar de relatie tussen gender en biocideblootstelling: bedoelt men hier niet eerder de biologische/lichamelijke term "geslacht" in plaats van het meer psychologische "gender"? Meer studie naar blootstelling is altijd positief. Maar het kan nog nuttiger zijn om een specifieke focus te leggen op kwetsbare groepen zoals ook omschreven in (EU) Nr. 528/2012 artikel 3, 1, ad). We denken hierbij aan zwangere vrouwen, ouderen, kinderen, blootgestelde werknemers, patiënten die lijden aan een immunodeficiëntie, etc.

3.12. Ref 6.1 Naleving van de regelgeving inzake het op de markt brengen van biociden

Opmerking over regelgeving ter preventie van het risico van biociden: de focus ligt op controle en bestraffing, maar men mag in dit luik 'preventie' niet uit het oog verliezen. Positieve stimuli en informatiecampagnes met goede praktijkvoorbeelden zijn hierbij zeer efficiënt. Deze manier van werken komt in het federaal reductieplan biociden wel goed tot uiting in bv. Ref. 3.4 rond de voorlichting van de risico's aan professionele gebruikers.

3.13. Ref 8.1 Kennis van de Belgische biocidemarkt & 8.2 Kennis van de Belgische biocidemarkt

Opmerking over de herhaling van de doelstelling van 8.1 en 8.2: "Kennis van de Belgische biocidemarkt" lijkt helemaal hetzelfde. Is men vergeten een andere omschrijving te geven voor de tweede doelstelling of gaat het over twee verschillende maatregelen die in feite onder dezelfde doelstelling en referentie vallen (zoals bv. 3.1)? In elk geval zijn voornemens om meer inzicht te krijgen in de Belgische biocidemarkt zeker aan te moedigen.

3.14. *Ref 9.1 Bijwerken van het federaal reductieplan biociden & 9.2 Eindrapportage van het federaal reductieplan biociden*

Opmerking over bijwerking en eindrapportage reductieplan: het is een goed voornemen om het reductieplan om de 2,5 jaar bij te werken en om de 5 jaar een eindrapportage te voorzien. Bij het gepresenteerde reductieplan wordt echter de termijn niet vermeld. Aan verschillende doelstellingen wordt een termijn gekoppeld “vanaf 2022”. Is het gepresenteerde plan dan voor de periode 2022-2026 of toch 2023-2027? Het zou goed zijn dit in de eindversie expliciet te vermelden.

De vijfjaarlijkse termijn van het federaal reductieplan biociden kan beter expliciet als verplichting in het KB zelf worden opgenomen (bv. in Artikel 4), in plaats van enkel als doelstelling in de bijlage.

IV. REFERENTIES

AGC – Antigifcentrum. Rapport Toxicovigilantie Biociden 2020. DGEM/DPCC/VD/21013. Brussel: Antigifcentrum; 2021a.

AGC – Antigifcentrum. Rapport Toxicovigilantie Biociden 2020: Analyse van de impact van de COVID-19 epidemie op blootstelling aan desinfectantia (TP1/TP2). DGEM/DPCC/VD/20012. Brussel: Antigifcentrum; 2021b.

Biocide.be. Available from: URL: <<http://www.biocide.be/>> Geraadpleegd op 23/05/2022

Collet JF, Delhay A, Leverrier P. Literature review on the development of (cross-) resistances to antimicrobials following the use of biocidal products. De Duve Institute 2021;1-97.

EU - Europese Unie. Verordening (EU) Nr. 528/2012 van het Europees Parlement en de Raad van 22 mei 2012 betreffende het op de markt aanbieden en het gebruik van biociden. Publicatieblad van de Europese Unie 2012;L167/1-123.

Gorguner M, Aslan S, Inandi T, Cakis Z. Reactive airways dysfunction syndrome in housewives due to a bleach-hydrochloric acid mixture. Inhalation Toxicology 2004;16:87-91. Available from: URL: <<https://doi.org/10.1080/08958370490265004>>

Hansen SF, Baun A. DPSIR and Stakeholder Analysis of the Use of Nanosilver. Nanoethics 2015;9:297-319. Available from: URL: <<https://doi.org/10.1007/s11569-015-0245-y>>

HGR – Hoge Gezondheidsraad. Residentiële binnenhuisblootstelling aan producten ter bestrijding van insecten en andere geleedpotigen. Brussel: HGR; 2015. Advies nr. 8717.

HGR – Hoge Gezondheidsraad. Ontwerp van koninklijk besluit betreffende het federaal reductieplan van gewasbeschermingsmiddelen, met inbegrip van hun gebruik in het kader van duurzame ontwikkeling. Ontwerp van koninklijk besluit betreffende het federaal reductieplan van biociden in het kader van duurzame ontwikkeling. Ontwerp van koninklijk besluit betreffende het federaal reductieplan van biociden voor de periode 2018-2022. Brussel: HGR;2018. Advies nr. 9489

HGR – Hoge Gezondheidsraad. Fysisch-Chemische Milieuhygiëne (beperking van de blootstelling aan mutagene of hormoonverstorende agentia) en het belang van blootstelling op jonge leeftijd. Brussel: HGR; 2019. Advies nr. 9404.

HGR – Hoge Gezondheidsraad. Gezondheidsrisico's van stoffen mondklappen behandeld met biocide op basis van zilver ter bescherming tegen COVID-19 infectie. Brussel: HGR; 2021. Advies nr. 9654.

HGR – Hoge Gezondheidsraad. Ontwerp van Koninklijk Besluit betreffende het Programma 2023-2027 van het Federale Reductieplan voor Gewasbeschermingsmiddelen. Brussel: HGR;2022. Advies nr. 9698

Koninkrijk België. Koninklijk besluit van 4 september 2012 betreffende het federaal reductieprogramma van pesticiden, met inbegrip van hun gebruik in het kader van duurzame ontwikkeling. BS van 19 september 2012. p. 58022-58026.

Maillard JY. Resistance of Bacteria to Biocides. Microbiology Spectrum 2018;6:ARBA-0006-2017.

Smeets E, Weterings R. Environmental indicators: typology and overview. 1999. Technical Report No. 25, European Environmental Agency. Available from: URL: <<https://www.eea.europa.eu/publications/TEC25>>

Europees Parlement en Europese Raad. Richtlijn 2009/128/EG van het Europees Parlement en de raad van 21 oktober 2009 tot vaststelling van een kader voor communautaire actie ter verwezenlijking van een duurzaam gebruik van pesticiden. Publicatieblad van de Europese Unie 2009;L309/71-86.

V. SAMENSTELLING VAN DE WERKGROEP

De samenstelling van het Bureau en het College alsook de lijst met de bij ministerieel besluit benoemde experts is beschikbaar op de website van de HGR: [wie zijn we?](#).

Al de experts hebben **op persoonlijke titel** aan de werkgroep deelgenomen. Hun algemene belangenverklaringen alsook die van de leden van het Bureau en het College kunnen worden geraadpleegd op de website van de HGR ([belangenconflicten](#)).

De volgende experts hebben hun medewerking en goedkeuring verleend bij het opstellen van het advies. Het voorzitterschap werd waargenomen door **Pieter SPANOGHE** en het wetenschappelijk secretariaat door Stijn EVERAERT.

BOULAND Catherine	Milieu- en arbeidsgezondheid	ULB
COVACI Adrian	Toxicologie	UA
DELPORTE Cédric	Farmacie	ULB
HAERDEN Yves	Toxicologie	ex-Antigifcentrum
HENS Luc	Humane ecologie	VITO
SCHOETERS Greet	Milieugezondheid	VITO, UA
SPANOGHE Pieter	Fytofarmacie	UGent
STEURBAUT Walter	Fytofarmacie	UGent
VAN LAREBEKE Nicolas	Toxicologie	UGent

VI. BIJLAGEN

Bijlage 1: Doelstelling per thema zoals voorgesteld in het ontwerp-KB betreffende het federaal reductieplan biociden.

Thema 1. Gesloten circuit

- Ref 1.1 Verslag "Gesloten circuit"

Thema 2. "Borderline"-producten

- Ref 2.1* Identificatie van de "Borderline"-producten die onder de biocidewetgeving vallen

Thema 3. Informeren van het publiek en de openbare partners.

- Ref 3.1 Beschikbaar maken op het internet van de beschikbare documentatie om het brede publiek en de professionelen te informeren
- Ref 3.2* Samenwerking met het Federaal Agentschap voor de Veiligheid van de Voedselketen
- Ref 3.3* Organisatie van een jaarlijks Forum
- Ref 3.4 Professionele gebruikers van biociden voorlichten over de risico's en verplichtingen die aan die producten verbonden zijn.
- Ref 3.5 Informeren van gezinnen met jonge kinderen en klussers over chemische producten

Thema 4. Toxicovigilantie

- Ref 4.1 Kennis van de aard en omvang van de acute vergiftigingen door biociden

Thema 5. Gendergelijkheid

- Ref 5.1 Inachtneming van de parameter "gender" in het beleid en de communicatie over biociden

Thema 6. Regulering van de biociden markt.

- Ref 6.1 Naleving van de regelgeving inzake het op de markt brengen van biociden

Thema 7. Opleiding voor professionele gebruikers van biociden

- Ref 7.1 Opleiding voor professionele gebruikers van biociden

Thema 8. Observatie van de biocidemarkt

- Ref 8.1* Kennis van de Belgische biocidemarkt
- Ref 8.2 Kennis van de Belgische biocidemarkt

Thema 9. Opvolging en rapportage

- Ref 9.1* Bijwerking van het federaal reductieplan biociden
- Ref 9.2* Eindrapportage van het federaal reductieplan biociden

*= Wat het reductieplan betreft, zijn deze zes maatregelen - afgezien van de aanpassing van de termijnen - ongewijzigd gebleven ten opzichte van de versie van 2018

Bijlage 2: Opmerkingen van de HGR in advies 9489 (validatie 4 april 2018) inzake een ontwerp van Koninklijk Besluit betreffende het federaal reductieplan van gewasbeschermingsmiddelen, met inbegrip van hun gebruik in het kader van duurzame ontwikkeling; Ontwerp van Koninklijk Besluit betreffende het federaal reductieplan van biociden in het kader van duurzame ontwikkeling; Ontwerp van Koninklijk Besluit betreffende het federaal reductieplan van biociden voor de periode 2018-2022.

Samenvatting

De drie voorgestelde KB's vervullen het federale pesticiden-beleid tot de noodzakelijke reikwijdte. Daarom is de HGR in principe positief over de ontwerpen.

Anderzijds stelt de Raad vast dat de voorliggende teksten, in tegenstelling tot wat de titels van de ontwerp-KB's aangeven, niet voldoen aan essentiële kenmerken van plannen. Meer in het bijzonder pleit de Raad voor een duidelijke visie op het beleid over gewasbeschermingsmiddelen en biociden en gekwantificeerde doelen. Daarvan zou het terugdringen van de blootstelling van de Belgische bevolking deel horen uit te maken. De Raad adviseert de ondermaatse voorstellen aan te passen voor ze worden gepubliceerd.

Aanbevelingen en opmerkingen

1. Dit advies behandelt drie ontwerp-KB's: één over een reductieplan gewasbeschermingsmiddelen (GBM) en twee over biociden. Samen dekken ze een deel van het pesticiden-reductiebeleid in België. Tegen deze achtergrond is dit advies gestructureerd in vier delen:

- a) Commentaar bij het voorgenomen pesticide-reductiebeleid in zijn geheel.
- b) Federaal reductieplan GBM.
- c) Federaal reductieplan biociden 2018-2022.
- d) Federaal reductieplan biociden in het raam duurzame ontwikkeling.

2. Pesticiden-reductiebeleid

- 2.1 Met de voorliggende ontwerp-KB's en de bestaande regelgeving wordt het pesticiden-beleid in zijn geheel gevat, zoals voorzien in het KB van 4 september 2012 (Belgisch Staatsblad (BS) 19/9/2012). De Raad pleitte eerder voor het aanvullen van het GBM-beleid met een luik biociden (HGR, 2017). De HGR stelt vast dat de voorliggende KB's de noodzakelijke reikwijdte bestrijken. Daardoor is de Raad in principe positief over de neergelegde voorstellen.

- 2.2 De Raad stelt vast dat het juridische kader voor het federale pesticiden-beleid *sensu stricto* nu gespreid is over verschillende elkaar aanvullende KB's. Het is voor de Raad onduidelijk wat de voor- en nadelen zijn van deze fragmentering. De Raad pleit voor een geïntegreerde visie en uitwerking.

- 2.3 De Raad stelt evenwel vast dat reductieplannen voor zowel GBM als biociden een hoeksteen van het beleid vormen, terwijl de voorstellen niet voldoen aan de minimum vereisten die een plan kenmerken.

4. Gewasbeschermingsmiddelen en duurzame ontwikkeling

- 3.1 Artikel 3 bevat de kern van dit KB. Het artikel handelt over de verkoop, informatie, vergiftigingen, inspectie en de openbaarheid van de apparaten en de opleiding. Dit zijn belangrijke, maar onvolledige elementen van een reductieplan. Het ontwerp-KB zou best naar meer volledigheid streven, niet alleen van de instrumenten, maar ook wat betreft de achterliggende beleidsvisie.

- 3.2 Ieder reductieplan hoort gekenmerkt te zijn door kwantitatieve doelstellingen die aangeven hoe groot de vermindering hoort te zijn binnen een gedefinieerde periode. Daarover geeft de tekst geen uitsluitel en daarom is het voorstel als plan onvolledig. Het ontbreken van deze informatie zal negatief wegen op de effectiviteit en de monitoring van het plan.

- 3.3 Het gebruik van indicatoren en indexen wordt in het vooruitzicht gesteld, zonder evenwel aan te geven welke indicatoren men zal gebruiken. Dit bemoeilijkt de beoordeling van het voorliggende ontwerp-KB. De Raad heeft derhalve gerede twijfel over het nodige en voldoende karakter van de beleidsinstrumenten die men wil inzetten.

- 3.4 Indicatoren en indexen zijn belangrijke instrumenten in dit verband zoals internationale ervaringen aangeven. De Raad wijst op de noodzaak onder meer indicatoren te voorzien die het mogelijk maken de blootstelling van mens, dier en milieu te schatten.

- 3.5 De Raad pleitte er eerder voor (HGR, 2016) de blootstelling aan pesticiden te verminderen door in te zetten op geïntegreerd pest beheer (IPM). De Raad vreest dat hoewel indicatoren en indexen nuttige monitoringinstrumenten zijn ze onvoldoende zullen blijken voor een reductieplan. Men zou eerder kunnen denken aan een complexe set van afgestemde instrumenten om dit complexe milieuprobleem, ook in zijn gezondheidsaspecten aan te vatten. (Lamichhane et al., 2016).

- 3.6 Artikel 2: Een index combineert 2 of meer indicatoren in één waarde. De voorgestelde definitie is misleidend. Een mogelijk alternatief is: "Een gemiddelde waarde gebaseerd op indicatoren om duurzaamheidskenmerken te meten".

4. Reductieplan biociden in het raam duurzame ontwikkeling

-4.1 Een vermindering van de blootstelling aan biociden is van bijzonder belang voor de volksgezondheid. De kern van een gezondheidsgericht beleid is het verminderen van de blootstelling.

-4.2 Het voorgestelde ontwerp-KB telt 5 artikels. De kern van de tekst schuift maatregelen en acties door naar het nog op te maken federaal reductieplan biociden.

-4.3 Zoals voor de andere ontwerp-KB's werkt men geen visie uit en voorziet men geen kwantitatieve doelstellingen.

-4.4 De Raad beschouwt dit voorstel als van marginaal belang tegen de achtergrond van de te beogen gezondheidsdoelen. De meerwaarde van dit voorstel ontgaat de Raad, die hoopt op een verbeterde versie met diepgang.

5. Reductieplan biociden 2018-2020

-5.1 Het ontwerp-KB is met drie artikels bijzonder bondig. De kern van het reductieplan bestaat uit 13 maatregelen gespreid over 5 thema's.

-5.2 De meeste opgesomde maatregelen zijn reeds in voege. De nieuwe zijn niet kwantitatief onderbouwd. Het is onduidelijk wat de vooropgezette doelstellingen zijn en hoe men die gaat realiseren. Daardoor is het voorstel geen plan. Bovendien beperkt het ontbreken van de kwantitatieve doelen het monitoren van dit "plan".

-5.3 Men voorziet dat de meerderheid van de maatregelen ingaat in 2018. Trendanalyses horen lange perioden te bestrijken. Over de voorgestelde maatregelen bestaan gegevens van voor 2018. Het lijkt aangewezen deze gegevens te gebruiken bij de trendanalyses.

6. Besluit

Deze ontwerp-KB's openen de theoretische mogelijkheid om een effectief en efficiënt pesticiden-reductiebeleid mogelijk te maken. De reikwijdte van dit beleid dat zowel de GBM als de biociden omvat beoordeelt de Raad als positief. De ontwerp-KB's geven echter te weinig inzicht in de doelstellingen en de uitwerking van het voorgenomen beleid. De Raad hoopt op een aanpassing van de huidige ontwerp-KB's.

Over de Hoge Gezondheidsraad (HGR)

De Hoge Gezondheidsraad is een federaal adviesorgaan waarvan de FOD Volksgezondheid, Veiligheid van de Voedselketen en Leefmilieu het secretariaat verzekert. Hij werd opgericht in 1849 en geeft wetenschappelijke adviezen i.v.m. de volksgezondheid aan de ministers van Volksgezondheid en van Leefmilieu, aan hun administraties en aan enkele agentschappen. Hij doet dit op vraag of op eigen initiatief. De HGR probeert het beleid inzake volksgezondheid de weg te wijzen op basis van de recentste wetenschappelijke kennis.

Naast een intern secretariaat van een 25-tal medewerkers, doet de Raad beroep op een uitgebreid netwerk van meer dan 500 experten (universiteitsprofessoren, medewerkers van wetenschappelijke instellingen, praktijkbeoefenaars, enz.), waarvan er 300 tot expert van de Raad zijn benoemd bij KB; de experts komen in multidisciplinaire werkgroepen samen om de adviezen uit te werken.

Als officieel orgaan vindt de Hoge Gezondheidsraad het van fundamenteel belang de neutraliteit en onpartijdigheid te garanderen van de wetenschappelijke adviezen die hij aflevert. Daartoe heeft hij zich voorzien van een structuur, regels en procedures die toelaten doeltreffend tegemoet te komen aan deze behoeften bij iedere stap van het tot stand komen van de adviezen. De sleutelmomenten hierin zijn de voorafgaande analyse van de aanvraag, de aanduiding van de deskundigen voor de werkgroepen, het instellen van een systeem van beheer van mogelijke belangenconflicten (gebaseerd op belangenverklaringen, onderzoek van mogelijke belangenconflicten en een Commissie voor Deontologie) en de uiteindelijke validatie van de adviezen door het College (eindbeslissingsorgaan van de HGR, samengesteld uit 30 leden van de *pool* van benoemde experten). Dit coherent geheel moet toelaten adviezen af te leveren die gesteund zijn op de hoogst mogelijke beschikbare wetenschappelijke expertise binnen de grootst mogelijke onpartijdigheid.

Na validatie door het College worden de adviezen overgemaakt aan de aanvrager en aan de minister van Volksgezondheid en worden ze gepubliceerd op de website (www.hgr-css.be). Daarnaast wordt een aantal onder hen gecommuniceerd naar de pers en naar bepaalde doelgroepen (beroepsbeoefenaars in de gezondheidssector, universiteiten, politiek, consumentenorganisaties, enz.).

Indien u op de hoogte wilt blijven van de activiteiten en publicaties van de HGR kunt u een mail sturen naar info.hgr-css@health.belgium.be.

www.hgr-css.be

Deze publicatie mag niet worden verkocht.

Volksgezondheid
Veiligheid van de Voedselketen
Leefmilieu